

Position paper TNO rondetafelgesprek Nationaal Groeifonds

21 oktober 2020

Inleiding

De vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat van de Tweede Kamer houdt op 28 oktober 2020 een rondetafelgesprek over het Groeifonds. TNO neemt deel aan het blok over Research & development (R&D) en innovatie. In dit position paper wordt ingegaan op de vragen die de Commissie over het Groeifonds heeft gesteld.

1. Doelstellingen van Groeifonds in de context van de coronacrisis

De Nederlandse economie kromp volgens het CBS in het tweede kwartaal met 8.5%. Het effect van de tweede gedeeltelijke lockdown is nog niet bekend. Wel staat vast dat ons land in 2020 met een ongekende krimp wordt geconfronteerd. TNO betoogt in het paper 'De economie na het coronavaccin: hoe Nederland zich uit de crisis kan innoveren'¹ dat innovatie en onderzoek dé uitweg uit de recessie zijn. Uit onderzoek blijkt immers dat investeringen in R&D en innovatie leiden tot een hogere arbeidsproductiviteit en onze welvaart fors verhogen: een investering van €1 extra in R&D leidt tot meer dan €4 extra omvang van onze economie².

Nederland kan wat dit betreft leren van het verleden én van onze oosterburen. Om de gevolgen van de bankencrisis te adresseren, koos Nederland er na 2008 voor om te bezuinigen, óók op onderzoek en innovatie. Als gevolg daarvan is de financiering van het toegepast onderzoek in 2020 ondanks de investeringen door het huidige kabinet nog (net) niet op het niveau van 2010³. Intussen voerde Duitsland de R&D-investeringen vanaf 2008 juist op, zodat deze in 2017 al meer dan 3% van het bbp bedroegen.

TNO juicht de investeringen samenhangend met het Groeifonds dan ook toe. Het getuigt van visie en lef om tijdens een diepe crisis in vernieuwing te investeren en sluit naadloos aan bij de visie die TNO heeft neergelegd in ons bovengenoemd paper. De investeringen zijn bovendien een goede stap op weg naar structurele investeringen die nodig zijn om ons te kunnen blijven meten met koplopers als Duitsland én ons verdienvermogen op peil te houden. TNO is wat dit betreft verheugd over de motie van 15 oktober, waarin het kabinet wordt gevraagd om met de kenniscoalitie te onderzoeken hoe het 3%-doel gehaald kan worden⁴.

Het Groeifonds is niet alleen een middel om duurzame economische groei te genereren, maar ook om maatschappelijke vraagstukken zoals de energietransitie, leefstijlziektes en criminele ondermijning op te lossen. Welvaart en welzijn kunnen heel goed hand in hand gaan. Grootschalige energieopslag (bijv. waterstof in lege gasvelden), windparken op zee en elektrolyzers bijvoorbeeld zijn cruciaal voor de energietransitie én bieden Nederland een economische kans; zo zijn bij 80% van alle offshore windparken die worden gebouwd Nederlandse partijen betrokken⁵.

Om deze synergie te realiseren en internationaal onderscheidend te kunnen zijn, bepleit TNO scherpe keuzes te maken. Focus en massa zijn immers nodig om impact te realiseren. TNO bepleit om het Groeifonds vooral te richten op investeringen in sleuteltechnologieën ten behoeve van de klimaat- en energieopgaven (1); en sleuteltechnologieën op het gebied van digitalisering als kunstmatige

¹ <https://www.tno.nl/nl/tno-insights/artikelen/de-economie-na-het-coronavaccin-hoe-nederland-zich-uit-de-crisis-kan-innoveren/>

² Dit wordt aangetoond in vele studies en rapporten, waaronder <https://economie.rabobank.com/publicaties/2019/oktober/50-miljard-euro-investeren-in-onderwijs-en-innovatie-verdubbelt-economische-groei/>

³ <https://www.rathenau.nl/nl/vitale-kennisecosystemen/overheid-vergroot-investeringen-rd>

⁴ Kamerstukken 35 570 VIII, nr. 51.

⁵ Zie p. 34 van het recent verschenen rapport 'Energie-infrastructuren van 2030': <https://www.tno.nl/nl/aandachtsgebieden/strategische-analyses-beleid/transities-en-besluitvorming/>

intelligentie, data, cyber, quantum, lasersatellietcommunicatie (2). Deze zijn nodig voor maatschappelijke transitie.

2. Vorm en werking van het Groeifonds

Waar TNO de ambitie en visie achter het Groeifonds zeer onderschrijft, plaatsen we vraagtekens bij de vormgeving. Het onderzoeks- en innovatiebeleid is nu al complex. Zo kent het beleid vele componenten zoals Horizon Europe, het missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid, de Nationale Wetenschapsagenda (NWA) en regionaal beleid. Het is voor een multidisciplinair kennisinstituut als TNO een hele tour om dit samen te smeden tot een samenhangende onderzoek- en innovatieagenda. Het Groeifonds kent een eigen governance, toetsingskader en procedure. Dat betekent de facto dat er een nieuwe 'laag' bovenop het al bestaande complexe innovatie- en wetenschapsbeleid wordt toegevoegd.

Dit roept de vraag op: wat kan er straks sneller, beter of efficiënter? Wegen de extra bureaucratische en transactiekosten op tegen de winst die er mogelijk kan worden geboekt? Mocht die vraag bevestigend worden beantwoord, dan stelt TNO het volgende voor:

- Maak in de voorportalselectie ('toegangspoort', waarvoor de fondsbeheerders EZK en FIN verantwoordelijk zijn) gebruik van de structuur die de afgelopen jaren binnen het missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid (MTIB) is opgebouwd. Zorg dat de keuzes hiermee in lijn worden gebracht en voorkom dubbelingen en onnodige concurrentie. Met name NWO, RVO en TNO zijn belangrijke uitvoerders van het MTIB. Betrek hen daarom nauw bij de beoordeling van de projectvoorstellen. Hiermee maximaliseren we het effect voor Nederland. We leggen verbinding naar het KIC (Kennis Innovatie Convenant) van het MTIB, de NWA maar ook naar de Europese financiering uit het Horizon Europe programma.
- Gebruik bestaande kennis om de kans op een succesvolle bijdrage aan de doelen van het Groeifonds beter te voorspellen. TNO heeft bijvoorbeeld een model ontwikkeld dat inzicht geeft in de potentiële bijdrage aan het verdienvermogen van Nederland, op basis van objectieve indicatoren⁶;
- Redeneer vanuit het versterken van innovatie-ecosystemen. De kracht van het Nederlandse innovatiebeleid ligt in de samenwerking binnen clusters (zoals in Zuid-Holland en de regio-Eindhoven) tussen overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen. Investeer in vernieuwing op basis van deze clusters als geheel en voorkom versnippering.

Tot slot

TNO heeft veel waardering voor de ambitie die het kabinet met de extra investeringen via het Groeifonds toont. Om de doelen te realiseren adviseren we om dit zoveel mogelijk in lijn te brengen met het missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid. Zo wordt de kracht van het Nederlandse innovatiebeleid optimaal benut en maken we bovendien meer snelheid. Welke vorm het Groeifonds ook krijgt, het spreekt vanzelf dat TNO zich - zoals altijd - maximaal zal inspannen om bij te dragen aan de doelstellingen van het beleid en we ook de komende jaren maximale impact zullen realiseren met ons onderzoek en onze innovaties.

Contact

Rogier van Keulen, directeur Public Affairs, rogier.vankeulen@tno.nl, 06-29496857.
Joram Schollaardt, manager Public Affairs, joram.schollaardt@tno.nl, 06-34260186.

⁶ Zie: <http://publications.tno.nl/publication/34623505/7RjMww/bakker-2017-portfolioanalyse.pdf>.